

KÖZMŰVELŐDÉS

KIADJA AZ ERDELYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT. — MEGJELNIK MINDEN VASARNAP.

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári—, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	8
Félévre	—	—	—	—	4
Negyedévre	—	—	—	—	2

Exlexes állapot.

A parlamenti harc szenvedélyes az a sok alattomos szerep, mely parlamenten kívül játszódik le az országos eseményekkel el nem titkolható kapcsolatban, méltán ejt gondolkodóba minden józan politikust. Mi lesz az alkotmányosság szükség-szerűségébe vetett hittel? Az exlexes állapot mennyire töri majd össze a nemzeti közérzületnek azt a sugallatát, hogy itt lehetetlen más, mint alkotmányos állapot? Mi lesz a magyar politikai közélettel, mi lesz a katolicizmussal, ha Széll Kálmán rendszerével együtt bukni talál? Ezek most az igazán nehéz kérdések, melyekre választ senki sem adhat. S épen ez a bizonytalanság tölti meg lelkünket aggodalommal a jövő iránt, mely hozhat ránk az eddigieknél nehezebb megpróbáltatásokat is. Attól félünk, hogy a sokáig tartó exlexes állapot vérszemet ad a nemzetiségeknek, kik között az erdélyi oláhok épen most készülnek kilépni a passzivitásból, számítva biztosan 16—20 erdélyi kerületre a jegközelebbi választásokon.

Ha látják, hogy a magyar parlamenti pártok késhegyig menő harcot vívnak egymás ellen akkor, mikor nincsenek veszélyben az eddig szerzett és élvezett nemzeti jogok, mikor nincs veszélyben sem a nyelv, sem az alkotmány; ha látják, hogy a pártok mikor csupán újabb vívmányok megszerzéséről van szó, nem lépnek alkú terére, hanem követeléseik mellett makacsul kitartva, törvénytelen, alkotmányellenes, az alkotmányos érzést megbénító helyzetet teremtenek, hogyne használnák től tehát annak idején ők is ezt a precedenst a szokásjog alapjáú önző céljaikra. Bolond volna az a hazafiataln náción, mely ne fogná gátba ezt a kínálkozó vizet saját malhához.

De feltjük másodszer a katolicizmust újabb üldözésektől, ha kormányválság esetén a régi Bánffy-féle rendszer váltánál föl mostani szintelen, de mégis tisztességesnek látszó uralmat.

Bukott miniszterek, pláne miniszterelnökök nem szoktak nálunk újból hatalomra jutni; politikai halottak feltámadása

még eddig nem volt divatos. De úgy lászik, mintha ezen irányban is fordulat állna be, Bánffy báró nemcsak platonice, de tettekkel tényezően vágyik vissza a miniszterelnöki székbe. Eleinte csak az irodalmi szereplés ponyváján vergődött neveltségesen, de újabb mozgolódása félelmes jellegűvé kezd válni. Hiszen a lipótvárosi kaszinónak annyi a pénze, a budapesti utcák bitang hontalanjaival való összekötetése oly szélesek, hogy kormányt könnyen buktathat furfangos taktikával. Mert hozzá kell adni még azt is, hogy e tekintetben nemcsak az összes kalvinisták, szabdközüvesek, de a függetlenségi pártnak egy nagy része szintén támogatására siet az a rész, melyben nagyobb a pápista gyűlölet, mint a magyar faj szeretete, s a melynek egyik bocskoros vitéze, Olay Lajos, szellemi táltosa pedig Eötvös Károly, a tiszzaeszlári kincskereső.

Hiszen Erdély még ma is, négy év után tele van banffyariuszusárokkal, kik visszasírják a régi jó időket, mikor szatrapák módjára nyuzhatták a népet politi-

T Á R C A.

Ének egy öreg asszonyról.

— Dulfu Péter. —

Rég volt, mikor még ő is
Egy virágszál vala!
Az ében tütrők helyett
Most hófehér haja;
Barázdát szántott arcán
A mulandó idő
Ó, mindezek dacára
Dalomnak tárgya Ó!

Nincs neki úri rangja,
És nem tart palotát;
Szép, értékes ruhákkal
Nem ékíti magát.
De van egy ritkasága,
Mi jobban diszíti:
Szelid és tiszta lelke,
S hű szíve van neki.

Lakása messze földön,
Egy elrejtett tanya;
Világi örömeikről
Nem hallott még soha.

Öröme, kívánsága
A tolytonos dolog;
Magát betegnek érzi,
Ha nincs munkája sok!

Itt dolgozik, — ott buzdít
Munkára másokat
És soha ei nem fárad,
Bár pihenőt se' tart.
Ő az, ki legkésőbbben
Csöndben nyugodni tér,
S házánál ő az első,
Ki ágyából kikél.

Szegényes kunyhójának
A védő angyala,
Forrón sugárzó napja,
Vezérlő csillaga!
S hogy családja körében
Ily fény között ragyog:
Egy sóhaj sem fakasztanak
A borongós napok!

Ha koldus jön a házhoz,
És segélyért fölesd:
A mije van megosztja
Oly édes-örömet.
Éhesen egy se' lép ki
A háznak küszöbén,

Az erőset dologra
Elküldi idején.

Egy ünnepet se' mulaszt,
A szentegyházba megy,
S a teremtő Istenhez
Küld bugzó éneket.
Meghallgatja a lelkész
Derek, intő szavát:
Ott boldog, mert felelji
A szíve bánatát.

Ha vész közelg feléje
Ő szembeszáll vele;
Mert szíve bátorsággal
S reménnyel van tele.
Jól tudja, hogy botúra
Derü következik;
A jóbán nem hisz' — s rosszért
Kétségbe nem esik.

Van egy jó életpárja:
Egy drága férfiú!
S kiket szünetlen buzdít,
Két szerető fiú.
... De haj! az egyik tőle
Oly messze — messze él...
S magát a mennyben érzi,
Ha az is hazatér!

kailag, gazdaságilag, a nélkül, hogy egyetlen hajukszála meggömbült volna. A székelly vármegyék tele vannak ilyen közigazgatási parazitákkal, kik csak egy romlott lelkű despotizmus alatt grasszálhattak szabadon erkölcsben, becsületben. Még a fajszeretük is olyan, mint a Bánffyé, aki szolnoki dobokai főispán korában mig benn a vármegyeház melléktermeiben az oláh pópákkal cimborált, addig Deés és Kolozsvár utcáin sétálgatva foghegyről szólt le mágnás barátjai előtt minden jöttment nációt. Az ilyen emberek torkát a düh égeti, patkány-méreg fojtogatja, míhelt egy kissé tisztább éra keletkezik. Ha egyszer visszaszerezhetnék uralmokat, első sorban a keresztény néppártot törnék kerékbe, mint olyat, mely a legelszántabbul teperte le 99-ben a Tisza-Bánffy rendszer hiénáit. Ne is ámítsa senki magát azzal, hogy Bánffyt nem lehet komolyan venni. Ész, tehetség nincs nagy benne, de bosszúja, akaratereje kimondhatatlan. Igazi erdélyi típus, a Teleky-féle kiskirályok fajtából, kik a kurucvilág idején egymást falták föl. Aztán itt szélébenhosszában az egész kalvinista, unitárius intelligencia gyomrából gyűlöli Széllt és Apponyit, sőt nem régen még olyanok is, kik ma Széll kegyelméből foglalnak el méltóságos állásokat, az ördöggel vitették az új rendszert annak gazdáját. Miért? A cigányfaj ösztönyszerűleg irtózik az egészséges időktől, mikor lönia kell, hogy élhessen. Könnyűszerrel jut az epidémiában elhullott állapotokhoz, sőt az egészségeseket is kézre keritheti egy kis maszlagozással.

S a hányszor elmegy, — sirva
Igy szól minduntalan
Dolgoz, míg bírsz! s szivedben
Az Istenet tartsd fiam!
S ha megsegít az Isten
És sorsod jóra mén:
Ó kedves kis fiacskám
Eszedbe jusnak én!

... Folytatnám szeretettel
Még ezt az éneket,
De a fakadó könnytől
Tovább már nem lehet!
Tudjátok, ki ez aszony?
Kit zeng svéven dala?
— Szeretd jó anyácskám,
És én — az ő fia! ...

Románból: Révai Károly.

Figurák az életből.

II.

— Gögös úr. —

Ez az úr Grünland valamelyik lapp-kunyhójának ereszeről szokott meg, onnan szabadult el. Olyan is épen, mint a fagyos jégcsap. Ha melege van az ember kezének, sziszegve ér hozzá. Irtózik tőle. Mégis vannak, kik szeretik, mint gyermekek között a jégcsap kedvelői. És mennyi! Mindenhatóm! ebben a sivár világban a viztartalmú jégcsap! Manap valamivel imponálni kell. Egyik képességével, a másik bangjával, a más pocakjával, öblös nagy torkával, trágár beszédével, szelburdisággal, néma szóvátlansággal, affektált rücsöléssel, és kinek mindebből nem jutott, az ilyen századik századbeli balandó egy fokkal fennebb emeli fejét és véle görbe, pisze

Miért hallgat Bánffy és a lipótvárosi kaszinó épen a katonai kérdésekben? Miért nem merik itt is nyíltan kivágni a rezet a nemzeti álláspont mellett? Azért, mert csak oly kérdésekben van merszők nyilatkozni, melyek lefelé népszerűek, felfelé indifferensek, mint pl. a horvát útlevel kérdése; de ami felfelé népszerűtlen, ha a nemzetre nézve életkérdés is, abban rögtön eláll a szavuk, ilyenkor nincs állásfoglalás. Ime az arcátlan, kétszínű politika, mely minden pillanatban prédára vár hiúz módjára lesben állva.

A nemzet józanabb része Bánffyval és rendszerével torkig lakott. Alulról talán nem emelik föl, csak felülről ne küldjék újra a nemzet nyakára. Bizunk a szabadelvű párt becsületes elemeiben, hogy viszszelel nem fogunk menni — Bánffyval, legfennebb előre — Apponyival. De bizunk kell a dinasztiaiban is, hogy a már egyszer kidobott szörös falatot nem reptájtja meg a nemzettel.

Legyenek ében a katolikus választók papjaikkal együtt; legyenek készen minden eshetőségre, mert szent igaz, hogy ha a Bánffy-Eötvös-Olay-féle mismás párturalom ismét felszínre kerül, a néppárt esillaga nyomban leáldozott, a katolikusok helyzete pedig csunyább lesz, mint egy kánikulai medvetáncoltatás.

Mivel az exlex állapot alássa az alkotmány sáncait, mivel az intrazigens politika egyik pártnak sem használ, a hazának pedig végtelenül árt, itt az ideje, a hazaszeretet égetően kényszerít rá, hogy választókerületeink irjanak föl sürgösen a par-

lamentnek az exlex állapot megszüntetése végett. Kényszerítsék falvak és városok polgárai a pártokat, hogy a béke és az alkotmány érdekében lépjenek azonnal a kölesönös engedékenység, az alkú terére. Jó lesz az a függetlenségi pártnak is, mert az előlekből ítéve csufos kudarcral végződhetik rá nézve a makacs obstrukcio. Másfelől az abszolutisztikus párturalom a többségi akarat merev érvényesülésének elvéért ketté szakítani a nemzetet, — balkánszagú, méltatlan politika. Széll Kálmánhoz. Engedjen mindkét fél, kössön alkú a néppárt igazán bölcs és hazafias állásfoglalásának alapján. Egy kis újabb koncessziót Bécsben Széll Kálmán csak kieszközölhet. Ilyen békével nem veszt semmit sem a dinasztia, sem a pártok. Ezzel nem lesz sem győztes, sem legyőzött ellenfél a pártok között. Két győztes fél lesz — a Felső és a nemzet.

Püspök urunk felszenteltetésének évforduló-ünnepe.

Gyulafehérvár, május 1.
Ma május 1-én hat éve, hogy püspök urunk Ő méltósága a budavári koronázó Mátyás templomban az apostolok örökébe lépett. Mint a szentlélek hajdan pünkösöd napján szállott az apostolokra, úgy püspök Urunk Ő méltósága ugyanazon év pünkösöd ünnepeén jött hozzánk, hogy az átöröklött hitkéneket szíveinkben gyümölcsözővé tegye és így terjedelmes egyházmegyéinket feljújtsa és megtermékenyítse.

Ahogy vállaira vette az apostolággal járó szenvedésteljes munkát, mindjárt fáradságot nem ismerő esodás kitartással hat év alatt egymásután bejárta egyházmegyénk minden zegeszugát, hirdetvén az evangéliumot minden teremtményeknek — mint az isteni Mester rendelése parancsolta tanítványainak. Volt része az apostol-

kicsiny vagy nagy orrát, miként a természet ezt eleve kimérte. Boldogok ők. Nem járnak a földön. Felsőbb régió az ő hazájuk. Erre a mi város földünkre csak akkor tekintenek, ha lenézéshket valaki kiérdemelte.

Gögösség? Egy üres fej, melyre büszke a gazdája. Eenyi az egész és semmivel sebb több. Erkölcsi hiúság, mi annál bszantóbb, mentől tartalmatlanabb. Haem ezeket a hiúsággal töltött lelkeket nem lehet és nem is szabad egyben elitélni. A legnagyobb rész öntudatlanul ilyen. Azt hiszi, hogy ennek így kell lennie, haem oda a tekintély, kitudódás, hogy üres az erszény. A eszmadia neveléségen stilizált beszédéből kéri, hogy városon ismerkedett meg a kaptálával. A szerénytelenség rovására félművelt falusi polgártárs értelmetlen handa-bandáját oda kell visszavinni, hogy valamikor az első és második gimnázium padjait ő is taragta. A hivatalnok fitymáló leereszkedésének itt van a rugója, a tanító urat ez emeli ki a faü létköréből és — sit venia verbis — a lelkek pásztorai köré is sokaknál ez fouja azt a fagyos ködöt, mi a lelkész és bivei közé áll, itt is, ott is megjegecsíti, lebűti, megtagyszerja az érzést, a tisztelertet.

Manap már letelt a lárvák ideje. Az egyszerű lélek is biztosabban formál itéletet, sem hogy az ilyesmivel be tudnók őt csapni. Az érzések és tettek mozgató okát kutató lelkek előtt meg megvetés tárgya a gögösség bármelyik faja. Ebből mindenkibe szorúl valamicske. Nem kell ám jó, puha földbe ültetni, gondosan gyomlálni. Anélkül is kihajt, virágzik, gyümölcsözik. Seprőág. Szép zölden leszedi a háziasszony, aztán megszártja. Es ez a türelmes növény itt

sem tagadja meg magát. A hol véle söpörnek tán még a parquetpadlón is kicsirázik, kihajt és természet hoz a lehulló magva.

Ennek a seprőágnak kétféle faja van. Egyik a naiv, közelebb jár a hiúsághoz. A másik a pöf-feszkedő; lenéz, megvet ez mindent, kritizál batra-vakra, s ha szóval és szusszal már nem győzi, kezével, lábával hadonáz, mint a szelét kapott, üresen kelepelő szélmalom karjai. Nagy kárt ugyan nem tehet se testedben, sem pedig lelkedben, de kaphatsz tőle olyan vak-ítést, minek helyét napok multán is solajtra tapozatod.

— Csak egy kis kitérést tesztek. Olyanforma az én irka-firkám, mint a zsirosettes, megsárgult eszió szökszátýarkodása. Sebj. Én szeretem a esziót. Sokszor elnéztem, mikor az egyszerű, jó lelkek megrendelést tettek a eszióból s az iskolás gyermek böngézetett belőle. Sokan kinevetik, gnyolják a jó öregot. Lám mégis neki van igazza. Mit mi egymásnak elmondani felünk, ő játszi-módon a fejünkbe veri. Ki a hallgatásból és a szemekből megtanult olvasni, eszeveszi, hogy szegfejtére ütött a eszió valamelyik sora.

Ezek után hadd irom csak tovább. Tebát a Faraó üres kalászái, sovány tehenei felfaják, lenyelik, megeszik a kövéreket a telt fejeiket. Igy van egészen. Gögös érzék szótárában a szerénység = butaság, a tudás = felszíneskedés, fitogatás; a kedvesség = naivság, az öröm = erőltetett, a mások könnye akármilyen igaz = csak kirokogyélus dolog. Ezeknek az uraknak van valami kiváló jó tulajdonságuk. Azt se hallgassuk el. Ebben mindannyian egyek. Kitégástalnak öltözökönek és vontatott a beszédük. Az első a tisztaságszeretet, a másik az értelmes-ség kriteriuma. Helyes. Idáig ők a világ leg-

ködés ezen rögös utain elég sokszor gunyban, mert az emberek ez a világ nem ismerték őt meg először; — félre magyarázták tetteit, — mert nem ismerték kegyes szeretetének rögöit; az avatlatlan és különösen a zsidó szabaddómivés sajtó a törpe mindeunapos érdekek harcában sokszor megszurta — mivel félték tőle; — hanem mindezeket messze feltűnője és ez a főpásztor vizsgáztatására szolgál — és ezután is szolgálni fog mindenkor — híveinek végtelen szeretete, mely másodság rajongó szívébe zárja felszentelt személyét: mindennap és különösen május 1-én, a természet virulása, felszentelődésének örömteljes évforduló tünnetén.

Háromszázharminc évének szívéből kel fel azért ma a fohász, ez kíséri mindjárt megkezdendő apostoli bérantijában, melyhez széles Magyarország ébredő, mozgó, cselekvő katholicusainak forró imája csatlakozik, hogy az Isten Erdély főpásztorát, a mi kegyes apostolpüspök urunkat, a tettek mezején az igazság és az igazságosság győzelmére ép erőben és egészségben igen sokáig a mi örömtűkre és Erdély dicsőségére tartsa meg!!

A papság szociális feladatai. Ezt a rovatot, ha érdeklődést tapasztalunk, állandóvá tesszük. Abban mindannyian egyetértünk, hogy sok mindent elbonyagoltunk, hogy most a forrongó és változott viszonyok közepette bizonyos egységes és határozott tervszerűséggel kell dolgoznunk. Müködésünk alapelveit azonban csak úgy állapíthatjuk meg, ha mindazok, kik kötelességüket teljesíteni is szeretik, s kik e téren a pásztorokat szeretik, elmondják gyakorlatias tanácsukat, hogy így megbánva-veve a dolgot, megállapodásra juthassunk. A feladatok kellő megvitatása után a *Közművelődés* összegezni fogja az eredményt s közé teszi. A mult számban közölt felhívásunkra a következő hozzászólást kaptuk:

A „Közművelődés“ nem régiben jelezte azon átalakulást, melyen e lap át vala menedzsesebb emberei. De csak idáig, tovább már nem. Ez ellen ők tiltakoznak. Megjelenésük kifogástalan, hát hogyan állnának szóba, s pláne köznének barátságot olyan kollégával, ki 5—6 gyermeke költi minden vagyont, jövedelmét és kopottas kabátban teszi meg obligát vizitjét? Vagy azzal a másikkal, kinek kebeléből nem halt ki a rég divatját múlt rubát, hordja a félmeterkaiberűt közelöt, mikor a nők a mai világhoz, a divathoz úgy hozzá jár, mint magyar nadrághoz, mentéhez a kacsakaringós zsinórtzat?

Nagy városok nem hagyják. Itt legfőbb a jogásznak felcsapott fodrász és szabólegények, nő meg az aulák ama látogatói kultiválják, kik a világon senkinek sem ártnak, ha kifücsamított kéztartással végig lejtenek a korzón, vagy a mikor terminus technikusaiktól viszbangzik egy félkilómeter terület. Ki vet ügyet arra, hogy a jogásznak tetszelgő friseur egy órával előbb képet szappanyozott, a társát fölött varrott, vagy az a grandezzával végig lejtő urias divatos kabálja még fizetetlen, és ez a nagytudomány, Vilmos bajszú, szőke fiatal úr az alapvizsgával két év óta adós, szerencsés esetben tán épen tegnap basalt el alaposan? Fiatalos kedélyre vall az illyesmi mit szívesen megmosolyog bárki. Más a főbenjáróhiba. Kis városok pörpatvarait, mende-mondait Gógus úrök eljárása költi ki, nevelési és dédelgeti. Fura világ! Ott hoi legkívánatosabb az együltérzés, a szeretet, ott dübög a gögöség, ott van a fészke. Legocsmányabb azonban, ha a tisztviselő, kollégák közé turakodik be. Legyen az illető — ki ezt kultiválja — nagy úr, irnok, avagy fiakéros, de kötözni való és igazán szűk látókörű balandó. (O.)

dő; de jelezte azon átváltozást is, melyen az egyházmegyének kell átmennie. A lap a Noé galambja volt. Ave!

Mi tírres-tagadás: az egyházmegye, leszámítva az utóbbi áldásos 5—6 évet, a régi kaliberű; az elméiben és szíveiben nagy átváltozásnak kell végbemennie még! A papság nem veszi ki részét a népek irányításában. De nem is esoda tán, mert a papság ez érzi ke nem fejlesztett ki. A papság kiképzése e tekintetben meglehetősen hiányos volt, vagyis nem volt arányban az élet sokoldalú mozgalmával, kívánalmaival. A kontemplatív szempont uralkodott kizárólag. S így esett meg, hogy az ifjú kikerülvén az intézetből, tanácstalanul állott az oly reális áramlatokkal szemben, a melyekről sejtelve is alig volt s a melyekkel mégis le kell számolnia. A princípalsától sem igen nyert útmutatást, mert ő maga is a népek jámbor korából lévén, szintén egyoldalú volt.

Bármint volt is azonban eddig, ezután másképp kell lennie. A viszonyok változtak, az ártalmas irányzatok nálunk is lábrakaptak; a szocializmussal nolens-volens meg kell birkózunk. Föl kell karolnunk a nép összes életviszonyait. A nép még ragaszkodik papjához; sokat tart a szavára. De szent igaz az is, hogy az anyagi érdek annyira előtérbe nyomult, a szűkség zsarnoki hatalmát a nép annyira kezdi érezni, hogy pusztán csak lelki gondozás már nem elég, mert gyengeségében az ideiglenes és örökkévaló érdek közül az előbbi hajlandó választani.

A papságnak tehát az örökkévaló érdeket eddigi szokott buzgalommal kell szolgálnia. E mellé azonban az ideiglenes érdek alkalmas szolgálata is fölveendő. Az idők követelik, parancsolják.

Azon ájtatos társulatok, amelyek egyházmegyénkben alakultak, és virágoznak, jők és üdvösek. De nem elégségesek. Nem azért, mintha nem mozdítanak elő biztosabban a hívek üdvösségét, hanem mivel a hívek kis százaléka lépik be. Nálam pl. 8 év óta áll a „Jézus szt. szíve társulata“, 4 év óta az „Élő rózsafüzértársulata“. Az előbbi tagjainak száma 200—250, az utóbbi is majdnem annyi. Es mivel a két társulat tagjai többnyire ugyanazok, világos, hogy a társulati tagok száma 250. Ez pedig híveim számának 10%-a. Hol a többi? E társulatokkal tehát a nép zömét alig lehet közelebb hozni, mert hajlamaik nem felelnek meg. Erőltetni nem lehet. Így lesz ez más helyen is.

Mi a tanulság ebből? Az, hogy e társulatokat nem kell kultiválni? Nem; hisz sokan lelik meg bennök és általuk lelki nyugalomukat, boldogságukat. De mivel ily jámbor és valódi keresztény lélek mindenütt 10—20% van: a többiek megkerítésére más eszközök után kell nézni. S ez eszközök az anyagi érdekek terén találhatók föl, a mint XIII. Leó pápa, szentesítés atyánk is mondja. S ha a nép látni fogja, hogy a pap nem csak prédikál neki, hanem a mindennapi kenyér megszerzésében is segítségére van; ha látni fogja, hogy a papja előljár megélhetési eszközeinek előteremtésében is: egy emberként fog melléje sorakozni s akkor mintegy szent hálóban lévén, az üdvösség igével is alkalmasabban táplálható, a rossz befolyástól is könnyebben visszatartható.

Csak hogy ide munka, önfeláldozás, türelem és kitartás kívántatik! Nekünk pedig egyik főhibánk az, hogy az üdvös eszméket átólvasunk és — punktum; s ha a gyertya a körmtünkre égett, akkor futunk fűhöz-fához, szidjuk az ingadozó népet, a szocialistákat, az istentelenekeket. Pedig a nép jó; sokszor jobb, mint a papja. Csak nem kell elbonyagolni, magára hagyni, hanem a szobából ki kell lépni, a nép

közé menni, mert különben a farkas megöli vagy szétriasztja őket. Ez természetes következmény. Ha a pap nem foglalkozik velük, foglalkozni fognak mások. Ha tanult embereket is lehet meggyőzni, megnyerni a szó hatalmával: ha önálló gondolkodású embereket is képesek az újságok befolyásolni: hogyan lehetne a néptől azt várni, hogy minden igazság, állandó káros befolyás mellett tügyként megálljon?!

Hogy tehát az átváltozott „Közművelődés“ felhívásának részéről eleget tegyek; hogy régi tervemnek is kifejezést adjak, indítványomhozom: 1. szerveztessék minden egyb. hitközösségben oly szociális egyesület, mely felöleli a hívek összes életviszonyait, vagyis a mely kiterjed azoknak úgy egészséges, mint beteg állapotára, sőt még halálukra is. Ez egyesület nagyjában együttesek volnának, de a lényegteleneben a hívek foglalkozása szerint (földművelők, iparosok, bányászok stb.) különböznének. 2. A püspöki székbélyen állíttassék föl egy központ, melylyel az összes egyesület élő összeköttetésben legyenek, a mely kétes vagy peres ügyekben második fokú forum is volna. A központi hivatal egy főnökből s esetleg 2—3 alárendelt segédből állana, kik az egyesületet néha meg is vizsgálják. 3. Püspök urunk ő méltósága küldjön 1—2 papot a külföldre a szociális kérdés tanulmányozására s az ottani papok ily módon működésének alapos megfigyelésére, a kik aztán az ügyet itthon nyélbéltnék s az egy testté lett szociális egyesületeket irányítanák.

Socialista.

EGYESÜLETI ÉLET

Oltáregyesületi hírek.

— *Veckén* új egyesület alakult, a tagok száma 55; a két filialisában is összegyűltek 36-on. Beküldöttek 23,82 K.

Tóvisen Jézus imádsására szintén egyesültek és pedig 57-en. S az első imádási órát nyomban az alakuló gyűléssel kapcsolatban meg is tartották.

Kolozsvárt 18-án nyitotta meg ő Méltósága a második kiállítás a hívek nagy érdeklődése mellett. A központi egyesület az igazgató képviselte. A haladás szemmel látható mozgalmat életi egyesületben. Különösen a mi dicséretére szolgál az, hogy nagyon sokan és gyakran járulnak a szt. áldozáshoz. Bizony a gyakori szent áldozás nélkül az oltáregyesület békés s működése nagyon gyarol.

Több helyről küldöttek kérvényeket; azonban ismételtlen jelentjük, hogy ez évben nincs kiállítás, ez év a gyűjtés és munkálkodás ideje, de jövő évre annál bőkezűbbek leszünk.

Egy helyről olyan fenyegetéstélet is kaptunk: „most azért irtam meg ezeket, ne hogy elkésssem. Mert ha nem kapnék a központtól, amíg is kényes híveim többé nem fizetnek.“

A központ ma vasárnap tartja szentségimádsát. Ekkor használja először a hívek adakozásából beszerzett új Monstranciát. Déliben, mikor nagyon kevesen vannak az imádók, az igazgató vezetése mellett a IV. éves papüvendékek tartják imaórájukat 12—1-ig.

A központi egyesület díszelnöke, a mi kegyelmes asszonyunk Hohenlohe hercegek kíséretében pénteken déliben hagyta el városunkat. Az állomáson az egyesület tisztikara, az igazgatóval bucsuzott el tőlük a viszontlátás reményében.

Báró Huszár Károlyné nevét, ki a központi egyesület második díszelnöke, sürűn lehetett olvasni a kolozsvári kiállításán.

As oltáregyesületek hivatalos közlöny május végén szétküldetik az összes oltáregyesületeknek. Addig kérem a gyűjtő évek beküldését.

H I R E K.

— **Személyzetiek.** *Hohenlohe* Klodvig herceg úr, ki két napon át főpásztorunk magas vendége volt városunkban, április 29-én a délelőtti gyorsvonattal püspök urunkkal együtt Budapestre utazott. — Május 1-én távozott el körünkbeli herceg *Hohenlohe* Klodvigné úrnál gróf *Mailáth* Sarolta társaságában Püspök urunk édes anyja öv. gróf *Majláth Györgyné*, a mi kegyelmes asszonyunk, a szeretet és a hála legszebb emlékeit hagyva hátra három bónapi itt tartózkodása után — mindnyájunk szívében. A jó Isten vezérelje minden lépésében és hozza vissza minél hamarabb s mielőtt többázzék körünkbe.

Lollok József és *Galambos Kálmán* zárlatista misszionárius atyák ápr. 30-án Erzsébetvárosra utaztak, hogy ott az örm. szertartású hívek kérésére szent missziót tartsanak.

— **Hálaadó isteni tisztelet.** Május 1-én püspök urunk felszentelésének évforduló ünnepén hálaadó isteni tisztelet volt a székes-egyházban. Az ünnepi szent misét *Imets F. Jákó* apát-kanonok fesperep mondogta, melyen részt vett kegyelmes asszonyunk öv. *Majláth Györgyné* Püspök urunk édes anyja nőtestvére Hercegné *Hohenlohené*, a helybeli róm. kath. iskolák növendékei, a hivatalok többen és nagy ábitatos közönség a városból.

— **Május elseje** szépen virradt a természetben, de csufni a politikában. Az ekzslekszben élő magyarok azonban e napon elfelejtették a politikát s korán reggel kiki sietett a szabadba, a zöldre a baizsamos levegősztivni. Házirol-báza járó cigánybandák, zöld levelekkel ékeskedő járó-kelők, fellohogózt és zöldágozt máv. és vicinális vonatok mind a tavasz örömet hirdették. Milyen szép is az a harmonia a természetben, a szívekben. De a szocialisták-nak nmes érzékek a költőiség, a tenség iránt, ők lerázzák az élet költészetének kevés himporát is s a poétikus május elsejét akkor — a mikor e szép napot a maguk ünnepévé tették — átalakították silány prózává.

— **Történelmi koncert** és *történelmi kirándulás.* Az első a szászvárosi kollégium ifjúsági zene- és daloskőre rendezte városunkban e hó 2-án este gazdag és változatos műsorral nagy közönség részvétele mellett a *Hunyadi-emlék* javára. — Ezzel kapcsolatban jött el a nagy-egyetemi kollégium 67 tanulója hat tanár vezetése mellett, hogy megismerjék városunk történelmi nevezetességeit. Megtekintették az *apulami* múzeumot, a székesegyházat, a *Bathya*neumot, a *tőgymnasimot*. A tanulmányon levő ifjak este szintén részt vettek a testvér-intézet ifjúságától rendezett s fennebb említett ban-versenyen.

— **Az alsófehérmegyei történelmi,** régészeti és természetudományi egyesület *május hó 5-én d. u. 5 órákor* Gyulafehérvárt a város ház nagytermében választmányi ülést tart. Hivatalos ügyek elintézését szakszerű felolvasás előzi meg. Az egyetemi múzeum pedig az nap délelőtt 11—12 $\frac{1}{2}$ óráig látogatók számára nyitva lesz.

— **Tagfelvételi ünnepély.** A gyulafehérvári kath. Legényegylet ma vasárnap május 3-án ünnepélyes tagfelvételt tartott a *tőgymnasium* tanácskozó termében. — A tagok barátságos tavaszi kirándulást tettek — délután — az Ujvilágba.

— **Bujdosó székelyek.** A statisztikai hivatal havi jelentéséből, a napi sajtóból és egyes megbízható vidéki tudósításainkból mindinkább szomorúbban győződünk meg, hogy a székelység különösen a határszéli vármegyékben napról-napra fogy. Oda jutottunk, hogy ezt

a nagymérvű székely kivándorlást láthatólag semmi hivatalos apparátus nem képes már megakadályozni. A silányabb vidékek lakói egész tömegekben hagyják el az ezer éves hazát és keresnek messze idegenbe újat, boldogabbat ennél. Mikor vágyuk a szomszéd Romániában, a hova legtömegesebben húzódnak ki, sem teljesül és tudatára jönnek a lelketlen ügyökök csalafintaságainak szomorúan, rongyoson, csalódottan tovább vándorolnak egy új ismeretlen világ felé, úgy hogy a székelység ezen vándorolása ma már általános bujdosási jelleggel kezd öltetni. Csak a múlt héten is mintegy 80 székely család vezetett ki O'áországból Aue-rikába.

Az egészben a legszomorúbb az, hogy míg ezen véreink a messze idegenbe örökre elszakadnak tőlünk, az alatt állandóan és szakadatlanul tart a szorosokon a bevándorlás. Új alakok jönnek a régiék helyébe, új erkölcsökkel és szokásokkal népesül be a székely vidék. A zsidóság már ellepte a Maros, az Olt, a Küküllő mentét, a románság között erős és biztos várakat vert és most rohamosan terjeszkedik be a legmagyarabb lakta székely falvakba is.

Ugy tölnek ez fel nekünk, mintha természetben meenne a székelység ezen kieserelése. Szomorú valóság ez, azért idője már, hogy a tettek mezejére lépjünk. Mert hát quid tristes quaerimoniae — ha erőse össze nem tartunk, hitéleti, egyetmi, iskolai, szövetkezeti, társadalmi, politikai életünkben tettekkel nem siettetjük a keresztény restauratio győzelmét?! Illesse meg mindez szíveinket végre valahára és tanítsón erre: szegény székely véreink — bujdosása s.

— **Kitüntetés.** A pápa ő Szentsége *Roth István* gyergyóalfalvi kereskedőt és birtokost a „Pro ecclesia et pontifice“ — érdemjellel tüntette ki.

— **Misszió Dégen.** Most, midőn a hírlapokból nap-nap után olvassuk, hogy a szerencsétlen Franciaország világhírtű dicsőségének egyik legkimagaslóbb eszűközét, a szerzeteseket világlul úzi: lelki örömmel szemléljük szép magyar hazánkban, hogy éppen Franciaországból hozzánk beplántált Lázáríták mily buzgósággal terjesztik Isten dicsőségét s virágzatják fel a hit erkölcsi életet népmissziók által. Ennek kegyelmében részesült áldozatkész szivű Főpásztorunk nagy jóságú és *Kozma Döme* zárdafőnök plebánus buzgólkodása következtében Dég városa. Április 18-án a délelőtti órákban érkeztek meg szt. Vince fia i *L o k J ó z s e f* és *G a l a m b o s K á l m á n* zárlatista atyák, hogy Dégen nyolc napi szent missziót tartsanak. Már az nap délután 6 órákor meg is kezdették működésüket. Mindenek előtt a plebánus tartott szívből fakadó beszédet a folyton terjedő vallástalanságról és hitközönyösségről.

Feltűnt tehát a kegyelem napja Dég városa fölött; de mielőtt még delelőre jutott volna, fényének és melegének egész szügarait kiárasztotta már akkor, midőn kegyelmes Főpásztor Urunk vasárnap reggel egész váratlanul megjelent buzgólkodó hívei közt. A főpásztornak eme magas figyelme, atyai szeretete az egész várost a legnagyobb örömmel töltötte el. Maga a főpásztor lépett szöszékre s ajánlotta a misszionáriusokat a hívek szeretetébe s bizdította őket ezek szent tanításainak figyelmes hallgatására. Déltűn késő estig győntatott. Hétfőn reggel vissza utazott Kolozsvárra, magával vivén a hívek báláját és szeretetét.

A jámbor atyák mindenoap kétszer tartottak Krisztus nyelven szívből fakadó és szívrható beszédeket. Dicséretére legyen mondva Dég városának, e szónoklatok, nem voltak a pusztába kiáltónak szavai, mert mindig nagy közönség töltötte be a szép tágas templomot; pedig reggeli 6 órától esti; mindennap a bün-

bánók nagy serege lepte el. A győntatásokat is a két misszionárius atya végezte, kiknek segített *László Polikárp* szent-ferenczendi tartományi főnök is.

A mindennapi ájtatosságokból magasan kiemelkedett a csütörtői esti eucharisztikus ünnep, amikor az imálandó oltárszentségben jelenlevő Ur Jézus kiegyesztelése volt. A városi és vidéki papság, polgári iskolás leánykák a nagy számú hívő közönség volt részt az ünnepben. Ily lélekemelő volt a szombat esti Mária-kultusz, hol a leánykákhoz már a dési és déaknai előző-szafűzér társulat tagjai is csatlakoztak egő gyertyákkal kezeikben. Április 20-án vasárnap d. u. volt a misszió vége. Fájó szívet jelent meg a hívők serege a buczásra.

A pápai áldás megadása után a plebánus vette át a szót. Az érdemekben jeles galamb-ös Simeon meghatottan közölte meg a buzgó atyákuak önfeláldozó fáradságait. Ifjúkori tűzének lángjai villogtak elé ajkairól, midőn a misszionál már eddig elért nagy eredményeit fejtegette, melyek a buzgó misszionárius atyák tanításainak köszönhetők. Meghallgathatták — nyomd — azokat, és meg is hallgattak nemcsak a katóliáusok, hanem más felekezetek is; egyszerű nép és intelligens publikum is; meghallgatták talán némelyek bírálat, mások tán gúncsoakodás, vagy tán féltékenység okából, hogy nem történik-e határsértés a felekezetek között, de mindannyian csak egyet tanultak: hogy Krisztus vallása csak szeretetet hirdet, mert a kereszt alatt beszél, melyen az örök szeretet áldotta fel magát. (F.)

— **Adomány helyett pof egy templomépítésre gyűjtőnek.** Felháborító esetet jelentenek, mely arcunkba kergeti a vért ennyi vakmerőség iáttára. Dóbai István Pál dóbai és Szélyes Dénes bétai lakosok a magyar kir. belügyminiszter 1902. év nov. 15-én 120571—VII. sz. alatt kelt hathónapi időközre terjedő engedélyével könyvirodalmi anyagok gyűjtő-tőtek a Bétán épülő templom számára. Az utóbbi Szélyes Dénes útjában Nagyszébenben betért egy szászhoz, a kinek nevét ez ideig még nem sikerült megtudnunk és a szász a helyett, hogyha könyvirodalmányt adni nem akart, kiutasította volna. — fogta a székelyt, átvette az ottani rendőrkapitányusz által látmozott könyvet és abból otromba durva szitkozódás közben kiszaggatta a köziratot képező hatóság engedélyt és azt a földhöz vágta, Szélyest pedig, a ki igen szelid és becsületes ártatlan ember, a földre teperte és ott többszörösen poton verte. A székely szegényében ott hagyta a várost és társát egy szó nélkül és egyenesen Székely-Udvarhelyre haza utazott, a hol Dr. Domokos Andor Udvarhelyvármegye alispánja már megindította a vakmerő vad szász ellen a hivatalos eljárást. Hiszszük, hogy a goromba ember elnyeri megérdemelt büntetését és így nem lesz kedve ártatlan emberekkel — többé otrombáskodni.

— **Jótekonyság gyermek előadás** volt f. hó másodikán Csákszeredán a *csákszeredai szögödi oltáregyesület* javára. Színré került Gaal Mózesné „Vallatás az iskolában“ c. három felvonásos színműve és Nagy Gizella „A tavasz diadala“ c. egy felvonásos gyermek-színműve.

† **Kisfaludy A. Béla.** A magyar kath. világnak gyászva van. Április 26-án muukabíró, javakörében elhunyt Kisfaludy A. B., a Szent-István-Társulatnak tíz éve az nagyevű alonőke, egyetemi tanár. Nem hiába, hogy nagy költők: Kisfaludy Károly és Sándor családjából származott, maga is bűgő munkása volt a magyar irodalomnak s műveit ritka szép tiszta magyarossággal írta. Irói és szónoki talentuma juttatta az egyetemi katedrára is.

1847. máj. 31-én született Győrőmrén, Győr-megyében. Hittudományi tanulmányait mint a

Pazmaneum növendéke Bécsben végezte. Majd a sz. Agostonról címzett felső papnövélőben folytatta. 1873-ban szentelték papjává s rövid káplánkodás után a győri püspöki lyceumban volt theologiai tanár 1886-ig, de már 1887-ben a budapesti egyetemen a dogmatika tanára lett; 1890-től a Sz.-István-Társulat alelnöke, 1893-ban dienesi prepost lett. Rendkívül sokat dolgozott lapokban és folyóiratokban, de nagyobb önálló művei is jelentek meg, melyek közül kiemeljük: „Thomaszika”, kísérlet a Philosophia scholastica magyar művelése érdekében. „Van e már magyar Kempistusk? 2^a kritikai tanulmány. „Levelek hugobhoz az olvasásról”. Pázmány P. összes műveinek kiadásában szintén munkás részt vett. Általában minden irodalmi művében a magyar próza mesterének mutatkozott be; írásait a zamatos magyarság és tömörség jellemezték. — Temetése apr. 28-án d. u. volt a Szent-István-Társulat palotájából.

— **Alkoholellenes mozgalom Magyarországon.** Végre tehát nálunk is megindult az üdvös mozgalom az emberirtó alkohol ellen. Az egyetemé a kezdés dicsősége. Nemrég az egyetemi ifjúság kebelében megalakult a Good Templars magyarországi osztálya s ezzel szervezetten indult meg a háború az alkohol rombolása ellen. A megalakulás alkalmából a külföldről több üdvözlőt kapott az egyetemi ifjúság; különösen melegen gratulált Forel egyetemi tanár, a mostanában sokat emlegetett La Materie-intézet igazgatója, és Bunge, a bázeli egyetem élektan-tanára. A mozgalomnak, érthetőleg, különösen az orvosi fakultás hallgatói között van sok híve. — Elég későn ébredünk ugyan, de későn is jobb, mint soha.

— **Köszönet.** A gyulafehérvári igralmas nővérek öszinte és hálás köszönetet mondanak Soóthy Gyula spiritalis urnak, valamint az Oltáregyesület tagjainak, kik buzgólkodásukkal közreműködtek, hogy ez zárda temploma egy remekművön monstraációhoz juthatott.

— **Kérés.** A néhai Agótha Balázs szerkesztőjének felállítására küldött adományokat a jövő számban elszámolni, megköszönni szeretnénk. Nehezíti a dolgot, hogy a kibocsájtott 23 gyűjtőből eleddig csak 11-et kaptam vissza. Hála Istennek és elismerés az adakozóknak, ezzel megvalósítható a cél. A hiányzó ívek visszaküldését kérem és azt is megköszönöm. Múca, 1903. április 30-án. Orbán Ferenc, lelkész.

— **A római Biblia-bizottság.** Az egész világ katolikusait az a szabályzat foglalkoztatja, melyet a pápa a nem régen kinevezett nemzetközi Biblia-bizottság számára készített és jóváhagyott. A szabályzat szerint ugyanis a bizottságnak feladata lesz: 1. A Bibliára vonatkozó katolikus hit sértetlenségének megővése. 2. Az isteni iratok magyarázásának buzgó és hivatásos fejlesztése. A bizottságnak e tekintetben a tudományos fölfedezésekkel, a tudomány haladásával is számot kell vetnie. 3. A katolikus tudósok közt elforduló fontos vitaszavak eldöntése. 4. Az egész világ katolikusainak minden kérdésére felel a bizottság, ha a kérdések tudományosak és a Szentírásra vonatkoznak. 5. A pápai könyvtárnak szakkönyvekkel és kéziratokkal való szaporításáról a bizottság gondoskodik. 6. A bizottság a szükségeshez képest Szent-írás-magyarázó műveket tesz közzé. 7. A bizottság a pápa határozott kívánására bibliai tanulmányokkal foglalkozó folyóiratot ad ki s a bibliai tanulmányok céljaira külön tudományos intézetet alapít Rómában.

— **Néhai Kovács Gyárfás** siremlékére újabb adakoztak: *Bárdny* Lukács t. kanonok főesperes 5 kor. *Müller* János boicai pleb. 5 kor. *Biró* Mihály felső-tömöri pleb. 2 kor. *Prokucsek* Samu dr. pápai kamarás 2 koronát.

— **Legzsebb és legkedvesebb** béma ajándék a *Szűz Mária Virágos kertje*, kapható még néhány példányban Kalocsán P. Schlich János jezsuita atyánál és Kopacz Gergely székesegyházi káplánnál Gyulafehérvárt. Ara cinos kemény vászon kötésben postai szállítással együtt csak 1 korona.

— **A pénztári hivatal üzenete.** 27 sz. Az. 1900. évben nem jött semmi; tehát az 1901. jan. 15-iki küldeményt 1900-ról könyvelték el és így a jelen év esedékes.

44. sz. A fizetés részletenkint is törtenhetik, de úgy kell beosztani, hogy a jelen polgári év végén hátralék ne maradjon.

94. sz. A (1/2 év) csakis a 103 száma vonatkozott, de nem a megelőzőkre is.

149. sz. Az utolsó bejegyzés 1899. máj. hó 16-ról szól, azóta semmi sem jött 1903 ápr. 2-ig. A hátralék így 1900—1902-ig 3 év. A feladóvények alapján tessék az illetékes postahivatalnál reklamálni, mert itt mi azokkal nem tehetünk semmit.

150. sz. A hátralék még 8 K. melynek szíves bektüldését kérjük: s akkor 1903. év végéig tisztázva lesz az illeték.

179. sz. Az 1903. év nyugtázva volt. A 2/3 csakis a 191. száma vonatkozott, s ott is a befizetést, és nem a tartozást jelzi. A küldött összeget 1904-re könyveltük el.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* *A sz. ferencrendi nővérek nagyszobor-tan- és nevelő intézetének története.* Irta: Dr. Bilinszky Lajos. Nyomatott Nagyszobor-beo Drottleff Józsefnél. Ara 5 korona.

A reformáció százados üldözése és irtó rombolásai következtében siralmas képet mutatott a katolikus nevelés Erdélyben még a múlt század második felének kezdetén is. A nagyszobori Orsolyazárda kivételével, egyetlen egy nőnevelő intézetünk sem volt, melyet az arra leginkább hivatott szerzetesnők vezettek volna. A Gondviselés ekkor támasztott egy nemeslelkű nőt Montenuovo-Bathány Julia hercegné személyében, ki fáradszátalan munkássággal, félelmet nem ismerő bátorsággal, lankadatlan szívóssággal áldozva, koldulva, magas befolyását mindenütt felhasználva, megalapította a nagyszobori sz. Ferenc-rendi nővérek intézetét.

Ha most végtegetek a sz. Ferenc-rendi nővérek intézetének fényes csarnokain, azon az oly celszerűséggel és izléssel épített és a legmodernebb követelményeknek megfelelő berendezéssel ellátott fényes intézetben; ha elgondolom mennyi áldást hozott ezen intézet 40 évi fennállásának tartama alatt az erdélyi egyházmegyére, édes hazánkra előbb a betegápolás, később a katolikus és magyar szellemű nevelés által; ha látom, hogy a mustármag miként növekedett terebélyes fává s annak ágai az erdélyi egyházmegyében, sőt annak bácsán túl is a brassai, holmányi, maros-vásárhelyi, petrosényi, lupényi, kolozsvári, dicsőszentmártoni, hátszegi, szilágysomlyói, nagyváradi, salgótarjánai, losonci fiókintézetekben mily gyorsan elterjedtek és felvirágoztak, hogy az anyaház (nevezük így) szellemében az áldást fátagság béréren terjeszked: büszkeség, öröm és hála fog el az isteni Gondviselés iránt, ki ép a legnehezebb időkben, midőn a nevelés terén a szükség majdnem végzetessé vált, a szerény nővérek által sz. egyházuoknak így nagy segítségét juttatott.

Mennyi küzdelem, mennyi önfeláldozás mily órási munka árán fejlődött az intézet ily magas fokú virágzásra; mily mellesleg lelküldetetlennek látszó akadályokkal kellett megküzdenie; akadályokból, melyeket a szegénység, közönyösség, sőt a városi tanács által támasztott

nyílt ellenséges érzület gördített útjokba: mind-ezeknek hű képét nyújtja a nevezett munka, melynek derék szerzője a nála megszokott alapossággal, a részletekre egyformán kiterjedő gondos megfigyeléssel, a száraz történeti tényeket kellemes terítő, de minden dagályosságot szorgosan kersző színezéssel azt megírta. Irálya könnyed és magvas. Megjelent az intézet fennállásának 40-ik évfordulója alkalmával és kegyelmes Főpásztorunknak van dedikálva.

A történeti részben megismertet bennünket Montenuovo hercegné fáradozásával, küzdelmeivel. Márványnál maradandóbb emléket állít fel a nemeslelkű főrangú hölgynek, kié volt az intézet megalapításának eszméje, ki azt megis valósította.

Hatalmas támasza volt nagynevű főpásztorunk Dr. Haynald Lajos, ki befolyásával, pénz-áldozatokkal volt segítségére. De az intézet második megalapítója Dr. Fogarassy Mihály püspök, ki a végrendeletében hagyományozott összegben kívül 47,620 forint adományozott ez intézetnek is; haoncára nagy alapítványait szaporítva ezzel is és elvéthetetlen érdemeket szerezve a nevelési tanügy terén. A Gondviselés, a nagynevű főpásztorok elbunyttával támasztott egyházmegyének is, ki az intézet javát ép úgy szívén viseli, jelenlegi főpásztorunk Gr. Majláth Gusztáv Ó Mellsága személyében, ki ez intézetnek építkezésére 15000 forint adományozott, tan-, nevelési célokra ezenkívül, csak a jó lsten tudja még hány ezret adományozott, ki az intézetet kiválóan szívén viseli, látva annak életrevalóságát és áldásos működését, soha támogatni meg nem szlunk.

A szerző művében külön fejezetet szentel az intézet első igazgatójának, a jó Schnabel bácsinak, ki fénylő papi erényei —, az intézet érdekében tett annyi fáradozásai sőt áldozatainak jutalmán bizonyára elnyerte a mennyben az égi koronát. Külön fejezetet szentel a még most is teljes lelki erőben működő első főnökönek T. Mayer Petronellának, ki az intézet alapítása óta lankadatlan buzgalommal, kifogyhatatlan szeretettel, bámulatra méltó tapintattal, előrelátással vezeti az intézet ügyeit s kit az apostoli királyi koronás arany érdemkereszttel, pápa Ó Szent-sége a „pro ecclesia et pontifice“ pápai érdemrenddel tüntetett ki.

Az intézet didaktikai fejlődését írja le a szerző a további fejezetekben. Miként fejlődött az iskola 4 osztályból 6 osztályúvá; miként állított fel a felsőleányiskola, miként gyarapodott az intézet 1894-ben óvodával; végre mind-ezeknek koronája gyánánt, miként nyílt meg ez intézetben Erdélynek első kath. tanítónképezdeje.

Természetesen, ily nagyirányú fejlődés elkerülhetetlen szükségességgé tévé az építkezéseket. Itt végtelen nagy áldozatokat hozott az anyaház, mely Bajorországból ide hozta megakarított fillereit, ide a magyar földre, semmi másról nem inditatta, hogy a katolikus nevelésnek új tűzhelyeket teremtsen. Az építkezésekben, mindnyájan jól tudjuk, mennyi érdeme volt Bilinszkynek. Majdnem szakértőnek nevezhető alapos ismereteivel, melyeket hosszú és fáradságos tanulmányozás útján szerzett, folyton tervezve, fontolva látnuk őt dolgozni ez időben; éber figyelmét semmi sem kerülte ki, ha cél-szerűség tekintetében valamit jónak talált, hangya szorgalommal felkutatta, kivitte, a munkálatok legkisebb részét ellenőrizte s ennek köszönhető, hogy a fényes intézet celszerűség tekintetében semmi kívánivalót sem nélkülöz. Az intézetet a modern berendezésen kívül leginkább díszíti a kápolna és nagy díszterem. A kápolnához hasonlólt, tekintve a művészi kivitelű ablakfestményeket, a templom mennyezetét, oldalfalait elborító freskókat, messze földön

biába kerestünk. A kápolna 10 nagy ablakát a legfőbbek kivitteli ablakfestmények ékesítik, mind a müncheni világhírű Mayer-cég munkái: a freskókat pedig Kalender, szintén müncheni festő készítette, Bilinszky tervezete és összeállítására szerint. Nem szabonszerű festmények ezek, minőkét sok templomban látnunk, hanem eredeti eszméjű és összeállítású művek, művészi tökélyvel kidolgozott festmények. A szentély kápoláját Mária megkoronázata ékesíti, a főszékes s oly kedves főalappal a szt. Háromsággal és angyali sereggel. A második freskó B. Alacoque Mária látományát Jézus legszentebb szívével.

A menyzet közepén a freskó: sz. István felajánlása a koronát a Bold. Szűznek. Ez a legeredetibb eszméjű. A Bold. Szűz trónja előtt csoportosulnak az összes magyar szentek, mindenik alak az e nembeli legtekélyesebb és legszébb kivitteli festmények másolata. A 4-dik freskó sz. Ferenc stygmáját ábrázolja. A kápolna összes falai márvány utánaztati oszlopokkal, óker. jelvényekkel, evangelisták jelvényeit tartalmazó medallionokkal, festett függönyökkel és szönyegekkel ékesítvék. Bármerre fordul a szem, mindenik kedves képek tünnek föl előtte, melyek áhitatra buzdítják a szívet, lelkiünket magasatos érzelmekre hangolják. A nagy díszterem méretei, díszes festményei, célszerű berendezése tekintetében szintén messze földön páratlan.

Az internátus leírásában valodi lelkesültséggel rajzolja a szerző a szellemet, napirendet, különféle tanulmányokat, melyek mind arra céloznak, hogy a növendékek szeretetteljes nevelés és minden irányban kiterjedő képzés által derék vallásos, hazafias hajadonokká neveltesenek, a képzészek pedig jellemzők, képzett tanítók, kik ha kilépnek az életbe, ezek szívébe oltásuk azon elveket, melyek alapján tudásuk felépült és méltó terjesztői legyenek a nemzeti kultúrájuk.

A munka kiállításra fényes, tökéletes a méltán dicéeri a nagyszabani Drotteff nyomdát. A 31 db. fénynyomatu képmellekleteknek mindeike ugyanezen nyomdából került ki, bámulatra méltó világos tiszta kiállításban ugy hogy elmondhatjuk, hogy a fővárosi e uembeli intézetek sem tudták volna tökéletesebbet produkálni. Hasonló mondhatni a függelékben melékelt 6 drb. terrazjóról is, melyek tiszta világos kivittelék, s a melyekből fogalmunk lehet az intézetet körítő diszkertről, tágas fedett lugásokkal ellátott térsz játszótereiről hol a növendékek lide levegőt szívhatnak és testet edző játékaiban szórakozhatnak. A művet kivált a nevelést illető tanulságai miatt a tan- és nevelésügy barátainak, szülőkének, intézeteknek megvételre egyaránt melegen ajánlatom.

Derék munkát végezt el Dr. Bilinszky. És ő a legbivartottabb is volt erre, mert egy évtizeden túl terjedő lankadatlan munkássága, szakismeretei, körültekintő okossága által nagymértékben hozzájárult az intézet felvirágoztatásához. Ő nemcsak tervezett, hanem szívós kitartással mindent ki is vitt. Legyen jutalma az elismerés minden oldalon, mert ezt busánon ki is érdemelte. Az áldásos intézet pedig virágozék, legyen továbbra és mindig áldástosztó otthona és terjesztője a katolikus szellemű magyar nemzeti nevelésnek!

Prokupek Sámuel.

* Az „Ébredünk” áprilisi száma a következő tartalommal jelent meg: A lap elejen közli Zehy Gyula gróf, pápai kamarás, apát levelét, melyben arról értesít, hogy ő Szeintsége örömmel vett tudomást a magyar kispapok lapjáról és a lapolvasóira, szerkesztőire apostoli áldását adja. A bevezető cikk a plár Benedek, kegyesrendi aranykriszta igazán klasszikus, magvas értekezés („Jó pap holtig tanui”), melyben a fiatal levittakat önzetlen irodalmi önképzésre buzdítja.

Koser Széver „Feltámadás Ünnepe” című költeménye nyitja meg a kispapok dolgozatait, melyhez Martin Aurél keresztény zateális értekezése (Keresztény társadalom), Kovács Piusz aforizmás, szép magyar nyelvű cikke (Igaz mesék), Röder Akos elbeszélés (Diadalmas halál) és Slepkovszky János biblikus fejtegetése (Hermas kora) csatlakozik. Az Isten felé és az Egyről márról apróbb dolgok után a füzetet a magyar kispapok különböző irodalmi iskoláinak működéséről szóló jelentés zárja be.

A lap megrendelhető a budapesti központi növendékpapok M. E. Iskolájánál (IV. központi papnevelő). Ara egész évre 3 korona.

CSARNOK.

Munkácsyról.

Irta: Magoss Irén.

(Vége.)

A bácsi beelvezésével az akkor Gyulán tartózkodó arekélyezéstől, Fischertől veti rajzleckeit s nála ismerkedett meg Szamosssyval, ki nemcsak első mestere, hanem a szó legnemesebb értelmében barátja, támogatója és ösztönzője volt a fiatal Munkácsynak.

Szamosy vezette be őt a művészet pantheonjába, beszélve kellemesen, érdekesen és tanulmányoson az antik mesterekről és azok csodás alkotásairól. — Ő rakta le a leendő művész lelkében a műveltség és tudás első alapköveit.

1863-ban vált meg Munkácsy forrón szeretett mestertől, hogy annak tanácsára Pestre menjen tanulmányait folytatni festői látkörét bővíteni.

Pesten akkor a művészi élet ép úgy a kezdet kezdetén állott, mint a 19 éves darabos mozdulatú asztalos legény. — Itt legelőször Ligetyvel, a jeles magyar tájképfestővel ismerkedett meg, a ki Teley Károlylyal együtt Munkácsynak később legjobb barátja lett s erkölcsi és anyagi támogatást nyújtott a folyton nyomorral küzdő festőnek, alyai szeretettel és gondoskodással vévén őt körül.

Ligety tanácsára ment két év múlva Bécsbe a művészeti akadémiaira, hogy Rabi Károlynak, a kiváló tealistanak lebeszen tanítványa, kinek neve hazánkban is mint első rangú festő ismert és népszerű volt. Sajnos, — ő hónap múlva meghalt Munkácsy első külföldi mestere, de azért a többi professzorok kénytelennek voltak továbbra is megtűrni tanítványaik körében a „wilder Ungar“-t, mint a hogyan ők nevezék a bozontos hajú magyar füt.

1865. március havában látta meg Bécsben Knaus akkori legújabb remekművét, a „Taschen spielert”, mely reá eddig soha nem érzett hatással volt. E pillanattól kezdve egyedüli vágyakozása Knaus tanítványa lenni; s ezt el is érte, mintán előbb a müncheni akademián Rembrandt, a nagy kolorista művészi alkotásait tanulmányozta s Kaulbach Vilmos hatása alatt művészete iránt való szeretete és lelkesültsége egyre nőtt.

Düsseldorfbán, e kies fekvésű Rajnamelléki városban lett ő a „Siralomház” ünnepelt és kitüntetett festője. Képének sikerét nagyban emelte az ünnepezett düsseldorfi sötétség, mely nagyon jól illett a szomorú alaphangulatú tárgyhoz.

Gonpil, a párisi műkereskedő, a „Siralomház” sikerét hallva, Düsseldortba útazott, hogy a művésszel állandó összeköttetésbe lépjen, a mi sikerült is, bár Munkácsy jó ideig habozott, folyton attól félve, hogy a „Siralomház” sikere agyonnyomja őt s hogy ez egyetlen nagy műve, melyet életében alkot.

E francia műkereskedő vette rá Munkácsyt,

hogy állandó lakhelyét Párisba tegye át. Külködése előtt azonban hazajött Pestre, hogy megmutassa a kiállítás aranyérmét; a „medaille d'honneur“-t, melyet a jury neki ítél oda. Itthon készítette a „Tépscindlök” vázlatát s e tervezetése közben számos kisebb képet. Ebben az időben kapott meghívást Weimarba, hogy ott professzori állást foglaljon. De érezte Munkácsy, hogy a mint nem vált be egykor tanítványa, ugy most nem jó professornak; mint később mondotta, „magam sem tudom hogyan csinálom, a mit csinálók, — hogyan taníthatóék meg rá mást?”

Düsseldortba visszautazva jórészt ott festette meg a „Tépscindlököt”, melyen fölismerhető a düsseldorfi iskolának összes jó hatása, de egyszersmind mindaz, a mi helytelen irányba terelte Munkácsy eszejét. Malonyi azt mondja e képről, hogy „a mit magyarul érzett és gondolt Munkácsy, azt németül fejezte ki — s ez érzik képén.”

Ezt követte az „Éjjeli csavargók”, a mely sok tekintetben hasonlít a „Siralomház”-hoz, mintha csak annak egy megelőző jelenetét mutatná be. De bár a kritika elismerőleg nyilatkozott, a mester még mindig úgy érezte, hogy művészetében inkább hanyatlak, mint emelkedik. Bántotta őt a „Siralomház” óriási sikere.

Rövid pihenés után Barbizonba, a fontainablai erdő alatt telepedett meg, hogy néhány hetet Paál László festő barátja társaságában töltjön. Itt teremtette a „Zldogház”-at, mely úgy tárgyának megválasztásában, mint a kidolgozásban rendkívül szerencsés. Becsessé főként az tezi, hogy e képen használta Munkácsy először azt a caodálatosan szép, meggyipros szint „a mely színskáláját azokba a hasonlíthatatlan dús tónusokba hangolja”, melyek a világ első koloristájává avatják. Palettájának uralkodó színeire Barbizonban talált reá.

A „Zldogház”-at követi a „Falu nőse”, melynek vázlatrajza egyike a művész legjellemzőbb jegyzeteinek s meglátszik rajta, hogy magyar földön, az édes hazában készült. Kevésbé sikerült az 1876. elején festett „Ujoncok”, mely a düsseldorfi iskola hatása alatt áll.

Ugyancsak ez évben készült a „Müterem”, melyben magát és feleségét festi meg Munkácsy, a mint egy épen készülő tájképet szemlélnek. A minden tekintetben sikerült festmény derült színei az otthon barátságos melegét sugározzák a szemlélő felé.

Alig fejezte be a mester a kettős arcképet, egész sorát teremt meg a kedves, vonzó szalonképeknek, melyeknek mindeike fényről, jólétről, megelégedésről mesél, mintegy átmenetet képezve a történelmi képek festéséhez.

Ma még lyrikus, holnap már csudálatba ejti a világot az 1878-iki párisi világkiállításban bemutatott „Milton”-nel s olyan sikert arat vele, a milyennel még a renaissance nagy mesterei is csak ritkán dicsekedhettek.

Megfestette a bölcselőt, az elmélyedő tudóst és kiváló államférfiut, az angol szabadság hőjét és vértanúját, az angol irodalom dicső kültőjét — Milton — úgy „hogy ki ezt a képet látta, az többé az „Elveszett Paradicsom” kültőjét soha más alakban el nem képzelheti s ha valaki Milton nevét hallja, a Munkácsy képi szerepé gondolni.”

A „Milton” sikere elfelejtette a közönséggel a „Siralomház”-at s a mestert többé nem nevezték „Le dernier jour”-nak, hanem megtanulták a nevét és azóta „Munkácsy”-nak hívták.

A kritika ugyan azt a kifogásolni való taláta, hogy a műből hiányzik a történelmi hátség. Ebben igaza van. De hát nem áll-e jogában a művésznek, hogy a ridog való helyek

a sokkal vonzóbb és idealisabb valószínűt öröklő meg! ?

Ez időben lép Munkácsy Sedelmeyerrel a párisi műkereskedővel üzleti összeköttetésbe, ki a mesternek eddig ismerőse, ettől fogva benső barátja lesz, rendkívüli befolyást gyakorol Munkácsyra s nemcsak külső sikerét mozditja elő, hanem ő adja a legnagyobb eszméket, mint pl. „*Krisztus Pilátus előtt*” is, soha sem szűnik biztatni, bátorítani a dicsősége közepette is mindig szerény s önmagával szemben túlszigorú tépelődő mestert.

„*Milton*” a legnevezetesebb dátum Munkácsy művészetének történetében. Ezzel lép a történeti festészet erre, hogy rövid időn belül a világtörténelem legnagyobb jelentőségű, erkölcsöket átalakító, legmagasztosabb és egyszerűsmd legmegrázóbb drámájának, a megváltásnak Isten-emberét fesse meg, az égi és földi eszmények megszemélyesítőjét, Jézust, ki emberi testet vonz magára, hogy a világot büneitől a keresztben megváltsa.

Sedelmeyer adta az eszmét művésztől, a kép megfestéséhez, de Munkácsy sokáig habozott. — — — „Hogyan is? . . . Egy Krisztust a XIX. századnak! . . . A Renan idejében és a Renaissance Istenemberei után!”

Sokat, nagyon sokat gondolkozott a mester . . . sokat forgatta a bibliát, mert meg kellett előbb a saját Jézusát találnia „a kiből nagy bizony, hogy binni tudjon benne kora és a jövődök népe is.”

Végre hosszas tanulmányozás után megkapta a kit keresett, a megbocsátás Apostolát, az isteni igazságot hirdető Jézust, azt a Jézust, kiből az egyház megtalálta a maga Jézusát, azt a melynek láttára Renan felkiáltott: „Így képzeltem az én Jézusomat! . . . s megfestette tizenkilenc század legnagyobb jelenetét, azt a jelenetet, melyet festő meg nem örökített soha.

A kép valóságos kalváriát járt meg, míg végre 1881. május közepén Sedelmeyer La-Rochetoucauld-utcai palotájában került a nyilvánosság elé, hogy aztán bejárja az egész világot s Philadelphiában egy amerikai nőbő tulajdonába menjen át.

A köztársaság valóságos bücsűjárását rendezte a kiállított remekműhöz s a legendáknak egész sora keletkezett arról a képről, a melyről egy kis gyermek, kit anyja fölemel, hogy ő is láthaasa a képet, az anya kérdésére: „Nos látod?” azt felelte: „Látom, de nem hallok.”

A kritikusok is teljes elismerésüket nyilvánították. Buisson, a Gazette des Beaux-Artsban ezeket írja: „Soha Munkácsy remekéből nem festett s megtaláljuk e képén összes tek-

nikai kvalitásait egy magas röptű inspiráció szolgálatában.”

A kép világhódító körutját járja, midőn a mester agyában megfogamzik a „*Kalvária*” eszméje. — Eltérően eddigi eljárásától nem az egész mű kompozícióját teremti meg, hanem egyetlen egy alaknak, egy farizeusnak képe vezet a megrázó jelenethez, ki lelkében mélyen megilletődve, görnyedten, lehorgaszott fővel hagyja el a Golgothát s lelkében már ébred az önvád: „Mit cselekedtünk?”

Munkácsy ez alkalommal nem kizárólag vallásos képet tervezett. Ő a világhistoriai jelentőségű momentumot akarta megfesteni, föltüntetve azon ösimeket, bennünket és utódainkat, az emberiséget, ki Messiasát mindenkor megfeszíti, azt hívén, hogy ezáltal vérből fojtja az eszmét, pedig korántsem! hiszen éppen az a piros vér, mely az áldozat oldalából kifoly s megfesti a kereszt barna fáját, az teremti meg az új eszme jövődő apostolait. Munkácsy megdöbben farizeusa híven tükrözi vissza mindazoknak lelki állapotát, kik műhelyt a törvény és igazság nevében hozott ítélet végrehajtásakor megpillantják az áldozatot megrendülnek, mert érzik, hogy az életet elvenni nem az emberi jogok közé tartozik. — Az élet és halál egyedüli ura Isten.

A „*Golgotha*” sikerét nagyban emeli a színek összhangja, mely teljesen a tárgyhoz illő. A mester megoldotta képével azt a nehéz feladatot, melylyel előtte sok festő küzdött, anélkül, hogy úgy látna volna meg és úgy tudta volna visszaadni a természet megrendülését, a mint és a hogyan azt a biblia leírja.

A kép hatása oly nagy volt, hogy Angliában a lelkipásztorok predikáltak róla.

A Krisztus-trilogia harmadik s talán legimpozánsabb tagja az „*Ecce homo*”, mely bár időben a Krisztus Pilátus előtti jelenet követi, a mester utóbb festette meg s egyszerűsmd ez volt utolsó alkotása, melyen életében dolgozott.

Munkácsy ebben a szenvedő Krisztust festi, kit Pilátus — mielőtt keresztre feszíttetné, bemutat a népeknek, mondván „*Ecce homo*” = Íme az ember!

Az Üdvözítő fenséges alakja, nemes arca, mely a legborzasztóbb szenvedések közepette is a legökéletesebb ember nyugalmát, s az eszméért minden áldozatra kész elhatározás fenségét tükrözi vissza, a tanács udvarán összesereglett népre a legkülönbözőbb hatást gyakorolja. Ott van az emberi vélemények és érzések minden képviselője; ott van a fanatikus, ki a közvélemény nevében a „Feszítsd meg”-et kiáltja, ott a megdöbben római, a tétovázó katona, a gúnyolódó, az éppen megtérő arab, az apathikus

vén zsidó, a bübáló Magdolna, a kereszténység jövődő hirdetője, ott van maga a fájdalmas anya is, ki mindenkor részt kér fia szenvedéséből.

Az új élet és új világ eszméje hatja át a képet, mely a közel jövőben testet ölt és megbódítja a világot, miként a festmény maga, melyet míg a kritikusok figyelmesen vizsgálják, keresve most is, mint mindig az alkotás elméletét, magyarázatát, mindennek a „miért”-jét, addig a mester agyonfáradtan, kimerülten ül az atelierben s lelki szeme előtt ott lebeg még mindig utolsó nagy alkotása, melyről kivételesen teljes meglepéssel nyilatkozik. „Egész lelkemet és művészetemet beleleheltem, mindenemet odaadtam, a mit adhattam! S ezzel aztán le is tette kezéből az ecsetet örökre.

Szegény mester! méltán hasonlította őt Malonyai ahhoz a mesebeli arany-agyú emberhez, a ki „pazarlú adott az aranyból, adott mindenkinék, mindegyre csak adott; markolta, szórta, s hogy fogytán volt, tépte, szaggatta az agyát az utolsó kis aranyzilánkig. . . .”

A „*Golgotha*” és az „*Ecce homo*” közé esik a „*Honfoglalás*” nagyszerű alkotása, melyet a mester csak nekünk magyaroknak festett.

Az eszmét még 1882-ben Jókai és Szmeccsányi adták a mesternek.

Soha egyetlen képek a kompozíciója és megfestése nem adott Munkácsynak annyi gondot és nem szerzett annyi aggodalmat, mint éppen ez. Hiszen a magyar történelem alapvető tényével foglalkozik, a bazának, a szülőföldnek készült, melyért Munkácsy szíve sohasem szűnt meg dobogni.

Ha akkor van, a ki azt mondja: Jó mester, maradj itt s fessd meg a mi képlőket mi közöttünk — bizonyára kevesebb fáradságába került volna s jobban meg lett volna cédvedve.

Nem marasztotta senki . . . visszament ismét az idegenbe, hogy megfesse a honalapító Árpádot . . . Aztán követte ő is az örök törvényt . . . Lelke visszazalott Teremtőjéhez, mely őt nekünk adta, teatét pedig elhozták hozzánk . . . s kinek a haza nem tudott kenyeret adni, adott egy sirhanatot, mely alatt örök álmát alussza most, a távol idegenben is mindig magyarnak maradt Munkácsy Mihály . . . s álmodik magasztos ideáljairól, csudaszép színeiről s arról a boldog jövőről, midőn magyar hazában élhet a magyar művész.

A szerkesztő üzenetei.

Quo vadis. Egy kis simításra szorul. Stréberre vonatkozó hozzászólását alkalmasan felhasználjuk, csak az elsőseg azt illeti, a ki előbb tette be a garast.

R. K. Meggondoljuk a dolgot, s a másikat is felhasználjuk. Az utóbbi küldeményért hálás köszönet.

Európa-szálloda.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Mérsékelt árak. ⇨⇩ Villamos világítás. ⇨⇩ Fürdő.

Telefon. ☼ Társas kocsik. ☼ Kitűnő konyha. ☼ Valódi borok.

Kőbányai sör. ⇨⇩ Eölkékeny és figyelmes kiszolgálás.

Haas Vilmos,

szállodás.

EELHIVJUK a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben **birtokok eladását vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását** czélszerűen lehet eszközölni, — továbbá **gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére, és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.**

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni **eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, ujságlapokat, szobrokat, fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási, gazdasági és más eszközöket stb. stb.**

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló	hirdetés egyszeri közlési díja	K. 20.—
Egy fél	oldal	„ 12.—
Egy negyed	„	„ 8.—
Egy nyolczad	»	„ 6.—
Egy tizenhatod	»	„ 4.—
Egy harminczketted	»	„ 2.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetes megrendelése esetén 10% árengedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik, és pedig cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fillérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona díj számíttatik fel.

=== **A hirdetések díja előre fizetendő.** ===

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a püspöki Lyceumi könyvnyomtatóba intézendők.

Tisztelettel

a kiadóhivatal.